

**ЗАСОБИ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК ТА ДІТЕЙ В УКРАЇНІ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ****MEANS OF LEGAL PROTECTION OF THE RIGHTS OF WOMEN AND CHILDREN
IN UKRAINE: LEGAL AND REGULATORY ANALYSIS**

Міллер А.О., студентка аспірантури
Запорізький національний університет

Під час розгляду питання захисту прав жінок, котрі доглядають дитину до трьох років, постала проблема юридичного захисту їх прав державою. У зв'язку з тим, що на цей час жінки офіційно отримують лише 860 гривень як допомогу по народженню дитини, а допомогу по догляду за дитиною до трьох років офіційно відмінили, жінки та їх права лише частково захищені державою. Отже, у цій статті будуть детально розглянуті засоби юридичного захисту прав жінок та дітей державою в Україні.

Жінки можуть захистити свої права зверненням до Управління соціального захисту населення за роз'ясненням деталей виплат та перерахунком та виплатою зазначених у довідці про доходи сум, які насправді не виплачені, згідно з довідкою, котру надає Пенсійний фонд України. Якщо ситуація не змінюється, треба звертатися за захистом своїх прав до органів державної влади, а саме до поліції, прокуратури та до суду.

Під час розгляду проблеми юридичного захисту прав жінок та дітей важко довести законодавче порушення права та відновити своє право на повернення невиплачених сум допомоги завдяки законам України. Також завдяки безоплатній правовій допомозі, котру надає держава громадянам України, складно дочекатися виділення адвоката, котрий безпосередньо буде займатися захистом порушеного права та допомагати у вирішенні цього питання. Значні кошти, котрі все ж таки доведеться витратити хоча б на кореспонденцію, відправлену до посадових осіб, до державних органів та до суду та транспортні витрати. Але багато жінок позбавлені навіть фінансової можливості починати боротися та захищати свої порушені права та права своїх дітей у органах державної влади та у суді, навіть за умови надання їм безоплатного адвоката державою.

Отже, під час порушення посадовими особами законодавства, а саме у разі невиплати суми допомоги Управлінням соціального захисту населення, зазначеної як виплачена, та у разі відмови у відкритті кримінального провадження працівниками поліції або прокуратури треба звертатися за захистом своїх прав до суду, а способи захисту таких прав не є вичерпними. Посадові особи, держава, суди, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Європейський суд та інші органи та установи можуть посприяти у захисті прав в порядку, визначеному законодавством.

Ключові слова: захист прав жінок та дітей, допомога по догляду за дитиною до трьох років, юридичний захист прав жінок, відшкодування шкоди, матеріальна шкода, моральна шкода.

When considering the issue of protecting the rights of women caring for a child under three years old and children, the problem of legal protection of their rights by the state arose.

Due to the fact that currently women officially receive only 860 hryvnias as a childbirth allowance, and the allowance for caring for a child under three years old has been officially canceled, women and their rights are partially protected by the state, therefore, this article will consider in detail the means of legal protection of the rights of women and children by the state in Ukraine.

Women can protect their rights by contacting the Department of Social Protection of the Population to clarify the details of payments and recalculate and pay the amounts indicated in the certificate of income that have not actually been paid, according to the certificate provided by the Pension Fund of Ukraine. If the situation does not change, it is a need to apply for the protection of the rights to the state authorities, namely to the police, the prosecutor's office and the court.

When considering the problem of legal protection of the rights of women and children, it is difficult to prove the legislative violations of the right and to restore their right to return unpaid amounts of assistance due to the laws of Ukraine. Also, due to the free legal assistance provided by the state to the citizens of Ukraine, it is difficult to wait for the provision of a lawyer who will directly deal with the protection of the violated rights and help in resolving this issue. Significant funds still have to be spent at least on correspondence sent to officials, government agencies and the court and the transportation costs. But many women are deprived of even the financial opportunity to start fighting and defending their violated rights and the rights of their children in government bodies and in the court, even when they are provided with a free lawyer by the state.

Therefore, in case of violation by the officials of the law, namely in non-payment of the amount of assistance indicated as paid by the Department of Social Protection of the Population and in the refusal to open criminal proceedings by police or prosecutors, it is necessary to apply to the court for the protection of the rights; the methods of protecting the rights are not exhaustive. The officials, the state, the courts, the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights, the European Court and other bodies and institutions can help in the protection of rights, in the manner prescribed by law.

Key words: protection of the rights of women and children, benefits for caring for a child under three years old, legal protection of women's rights, compensation for harm, material damage, moral damage.

Постановка проблеми. Факт недоплати виплат допомоги жінкам, котрі доглядають дитину до трьох років, доведений невідповідністю даних про виплати, які зазначає Управління соціального захисту населення у своїх довідках від даних Пенсійного фонду України, котрий своєю чергою надає довідку про доходи громадян, отримані в період відпустки жінки, котра доглядає дитину до трьох років. Спочатку треба звернутися до Управління соціального захисту населення за роз'ясненням деталей виплат та перерахунком та виплатою зазначених у довідці про доходи сум, котрі насправді не виплачені, і якщо ситуація не змінюється, треба звертатися за захистом своїх прав до органів державної влади, а саме до поліції, прокуратури та до суду.

У разі звернення за захистом своїх прав до органів державної влади у зв'язку з невиплатою доходу, зазна-

ченого в довідці про доходи, можливі відмови у розгляді звернення. Згідно з частиною 1 статті 19 Закону України «Про національну поліцію» [2] у разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону. А згідно з частиною 1 статті 55 Конституції України [3] права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Зокрема, кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Тому буде розглянута відмова у відкритті кримінального провадження та ігнорування довідок як доказів невиплати допомоги після звернення до органів поліції за захистом своїх прав.

Порушення прав жінок та дітей – це основна проблема сьогодення. Як саме жінка, котра доглядає дитину до трьох років, може захистити свої права, зазначено у частині 1 ст. 14 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [1], де встановлено, що особа, яка вважає, що стосовно неї виникла дискримінація, має право звернутися із скаргою до державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та/або до суду в порядку, визначеному законом.

У частині 1 ст. 16 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [1], зазначена відповідальність за порушення законодавства про запобігання та протидію дискримінації, особи, винні в порушенні вимог законодавства про запобігання та протидію дискримінації, несуть цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

Частиною другою ст. 6 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [1] встановлено, що форми дискримінації з боку державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, юридичних осіб публічного та приватного права, а також фізичних осіб, визначені статтею 5 цього Закону, забороняються.

Тому якщо посадові особи, зокрема поліції або прокуратури, відмовляються у відкритті кримінального провадження і проводити оперативно-слідчі дії, для з'ясування обставин, куди насправді потрапляють кошти обов'язкової соціальної допомоги, які у довідці від Пенсійного фонду України зазначені як виплачені у розмірі мінімальної заробітної плати і які мали б виплачуватися жінкам, загадаємо частину 3 ст. 19 Закону України «Про національну поліцію» [2], де встановлено, що держава відповідно до закону відшкодовує шкоду, завдану фізичній або юридичній особі рішеннями, дією чи бездіяльністю органу або підрозділу поліції, поліцейським під час здійснення ними своїх повноважень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час порушення посадовими особами законодавства, а саме у разі невиконання зазначеної як виплачена суми допомоги Управлінням соціального захисту населення та у разі відмови у відкритті кримінального провадження працівниками поліції або прокуратури, треба звертатися за захистом своїх прав до суду.

Зазначимо, що покарання за зловживання владою або службовим становищем для посадових осіб передбачено частиною 1 статті 364 Кримінального кодексу України [4], де встановлено, що зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваному законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, – карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, із штрафом від двохсот п'ятдесяти до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Та у частині 1 ст. 367 Кримінального кодексу України [4] встановлено, що службове недбалість, тобто невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваному законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, – карається штрафом від двохсот п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Розглянемо приклади розгляду справ до Управління праці та соціального захисту населення про визнання неправомірними дій щодо донарахування щомісячної допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. А саме у зв'язку з неправомірними діями, відмовою робити перерахунок та виплачувати недоплату державної допомоги у справі № 188/458/14-а, провадження № 6-а/188/4/2015 від 27 січня 2015 року [13] була винесена ухвала, де Петропавлівський районний суд Дніпропетровської області ухвалив:

– Подання державного виконавця Відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби Головного управління юстиції у Дніпропетровській області про зміну чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення – задовольнити.

– Змінити спосіб і порядок виконання постанови суду, на підставі якої видано виконавчий лист № 188/458/14-а від 18.09.2014 р., що видав Петропавлівський районний суд Дніпропетровської області із зобов'язанням Управління праці та соціального захисту населення Петропавлівської РДА Дніпропетровської області здійснити ОСОБА_1 *провести перерахунок та виплатити їй недоплату державну допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку у розмірі, передбаченому сім'ям з дітьми, за період з 20.12.2013 р. по 31.12.2013 р. з урахуванням різниці, яка була виплачена у цей період, та зобов'язати Управління праці та соціального захисту населення Петропавлівської РДА Дніпропетровської області виплачувати щомісячно, починаючи з 01.01.2014 р. до закінчення строку, передбаченого законом, виплатити державну допомогу по догляду за дитиною ОСОБА_2 трирічного віку в розмірі, передбаченому сім'ям з дітьми, та стягнути з Управління праці та соціального захисту населення Петропавлівської РДА Дніпропетровської області на користь ОСОБА_1 перерахунок недоплаченої державної допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку у розмірі, передбаченому сім'ям з дітьми, за період з 22.12.2013 р. по 31.12.2013 р. з урахуванням різниці, яка була виплачена у цей період, та *стягнути*, починаючи з 01.01.2014 р. до закінчення строку, передбаченого законом виплати державну допомогу по догляду за дитиною – ОСОБА_2 трирічного віку в розмірі, передбаченому ст. 15 ЗУ «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» перераховану суму в розмірі 6 843,87 грн.*

Виклад основного матеріалу. Треба розглянути декілька законодавчих документів, котрі захищають права жінок та дітей, а саме у частині 1 ст. 2 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [1] встановлено, що законодавство України ґрунтується на принципі недискримінації, що передбачає незалежно від певних ознак: по-перше, забезпечення рівності прав і свобод осіб та/або груп осіб; по-друге, забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб; по-третє, повага до гідності кожної людини; по-четверте, забезпечення рівних можливостей осіб та/або груп осіб.

Також у частині 1 ст. 4 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [1], зазначено, що дія цього Закону поширюється на відносини між юридичними особами публічного та приватного права, місцезнаходження яких зареєстровано на території України, а також фізичними особами, які перебувають на території України. Вказано, що дія цього Закону поширюється на такі сфери суспільних відносин: охорона здоров'я; соціальний захист; житлові відносини; доступ до товарів і послуг; інші сфери суспільних відносин.

Про заборону дискримінації також зазначено у частині 2 ст. 6 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [1], де встановлено, що форми дискримінації з боку державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, юридичних осіб публічного та приватного права, а також фізичних осіб, визначені статтею 5 цього Закону, забороняються. Та вказано у частині 1 статті 7 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [1] на основні напрями

державної політики щодо запобігання та протидії дискримінації. Зазначено, що державна політика щодо запобігання та протидії дискримінації спрямована на: недопущення дискримінації, застосування позитивних дій, створення умов для своєчасного виявлення фактів дискримінації та забезпечення ефективного захисту осіб та/або груп осіб, які постраждали від дискримінації, та виховання і пропаганду серед населення України поваги до осіб незалежно від їх певних ознак, поширення просвітницької діяльності у цій сфері.

Розглянемо, хто є службовими особами, та їх основні функції згідно з частиною 3 ст. 18 Кримінального кодексу України [4] про суб'єкт злочину, де встановлено, що службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Також частиною 1 ст. 55 Кримінального процесуального кодексу України [5] встановлено, що потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

У частині 1 пункті першому, другому та третьому ст. 7 Кримінального процесуального кодексу України [5] встановлено зміст та форму кримінального провадження, що вони повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, належать: верховенство права; законність; рівність перед законом і судом.

Частиною 1 ст. 24 Конституції України [3] встановлено, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Частиною 1 ст. 8 Конституції України [3] встановлено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Тож розглянемо, як саме держава компенсує матеріальну та моральну шкоду, завдану внаслідок кримінального правопорушення та зловживання владою службовою особою.

Відшкодування шкоди згідно з:

1. Частиною 1 ст. 56 Конституції України [3] – встановлено, що кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб під час здійснення ними своїх повноважень.

2. Частиною 2 ст. 127 Кримінального процесуального кодексу України [5] про відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому – зазначено, що шкода, завдана кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням, може бути стягнута судовим рішенням за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні.

3. Частиною 3 ст. 127 Кримінального процесуального кодексу України [5] про відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому – зазначено, що шкода, завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом.

4. Частиною 1 статті 130 Кримінального процесуального кодексу України [5] про відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю, – зазначено, що шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом.

5. Частиною 2 статті 130 Кримінального процесуального кодексу України [5] про відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю, – зазначено, що Держава, відшкодувавши шкоду, завдану слідчим, прокурором, застосовує право зворотної вимоги до цих осіб у разі встановлення в їхніх діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили, або дисциплінарного проступку незалежно від спливу строків застосування та дії дисциплінарного стягнення.

6. Частиною першою та другою ст. 15 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [1] – вказано про відшкодування матеріальної шкоди та моральної шкоди, завданих унаслідок дискримінації, а саме особа має право на відшкодування матеріальної шкоди та моральної шкоди, завданих їй унаслідок дискримінації, та порядок відшкодування матеріальної шкоди та моральної шкоди визначається Цивільним кодексом України та іншими законами.

7. Пунктом 8 частини другої статті 16 Цивільного кодексу України [6] – встановлено, що способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути: відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди;

8. Пунктом 9 частини другої статті 16 Цивільного кодексу України [6], встановлено, що способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути: відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

Частиною 1 ст. 17 Цивільного кодексу України [6], встановлено, що Президент України здійснює захист цивільних прав та інтересів у межах повноважень, визначених Конституцією України.

Частиною 1 ст. 19 Цивільного кодексу України [6] встановлено, що особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань.

У пункті 3 пункті частини 2 ст. 11 Цивільного кодексу України [6], встановлено, що підставами виникнення цивільних прав та обов'язків, зокрема, є: завдання майнової (матеріальної) та моральної шкоди іншій особі.

Частиною 3 ст. 11 Цивільного кодексу України [6] встановлено, що цивільні права та обов'язки можуть виникати безпосередньо з актів цивільного законодавства.

При закритті кримінального провадження посадовими особами і відмовою проводити оперативно-слідчі дії для з'ясування обставин, куди насправді зникають кошти допомоги, які мали б виплачуватись жінкам, допоможе пункт 2 частини 1 ст. 2 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» [9], де зазначено, що право на відшкодування шкоди в розмірах і в порядку, передбачених цим Законом, виникає у випадках: закриття кримінального провадження за відсутністю події кримінального правопорушення, відсутністю у діянні складу кримінального правопорушення або невстановлення достатніх доказів для доведення винуватості особи у суді і вичерпання можливостей їх отримати.

Пунктом 13 та 14 частини 2 ст. 3 Закону України «Про судовий збір» [10] встановлено, що судовий збір не справляється за подання: позовної заяви про відшкодування шкоди, заподіяної особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їх посадовою або службовою особою, а так само незаконними

рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури або суду; та заяви, апеляційної та касаційної скарги про захист прав малолітніх чи неповнолітніх осіб.

У зв'язку з тим, що суми несплачених коштів можна повернути переважно через суд, згідно з абзацом другим частини третьої статті 26 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [12], встановлено, що суми коштів, безпідставно стягнені територіальними органами доходів і зборів з юридичних і фізичних осіб, підлягають поверненню з рахунків органами доходів і зборів в триденний строк з дня прийняття рішення територіальним органом доходів і зборів або судом про безпідставність їх стягнення з одночасною сплатою нарахованої на ці суми пені, що визначається з огляду на розрахунок 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України. У зв'язку з цим починає діяти п. 5 ч. 1 ст. 268 ЦКУ [6], де встановлено, що позовна давність не поширюється: на вимогу страховальника (застрахованої особи) до страховика про здійснення страхової виплати (страхового відшкодування).

Також під час розгляду юридичного захисту прав жінок та дітей розглянемо Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод [7], про заборону дискримінації, а саме:

1) у ст.14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [7], про заборону дискримінації встановлено, що користування правами та свободами, визначеними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або за іншою ознакою;

2) у статті 17 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [7], про заборону зловживання правами встановлено, що жодне з положень цієї Конвенції не може тлумачитись як таке, що надає будь-якій державі, групі чи особі право займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-яку дію, спрямовану на скасування будь-яких прав і свобод, визначених цією Конвенцією, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Конвенції.

У преамбулі Закону України «Про охорону дитинства» [8] визначено, що цей Закон визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіти, *соціальної захист*, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини.

У частині 1 та 2 ст. 2 Закону України «Про охорону дитинства» [8] визначено законодавство про охорону дитинства та його завдання. Вказано, що законодавство про охорону дитинства ґрунтується на Конституції України, Конвенції ООН про права дитини, міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і складається з цього Закону, а також інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері. Завданням законодавства про охорону дитинства є розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального, культурного розвитку молодого покоління, створення соціально-економічних і правових інститутів з метою захисту прав та законних інтересів дитини в Україні.

У частині першій та другій ст. 3 Закону України «Про охорону дитинства» [8] вказані основні принципи охорони дитинства. А саме, що всі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я та народження дітей і їх батьків (чи осіб, які їх

замінюють) або будь-яких інших обставин, мають рівні права і свободи, визначені цим Законом та іншими нормативно-правовими актами. Держава гарантує всім дітям рівний доступ до безоплатної правової допомоги, необхідної для забезпечення захисту їхніх прав, на підставах та в порядку, встановлених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.

У абзаці четвертому ст. 4 Закону України «Про охорону дитинства» [8] встановлено систему заходів щодо охорони дитинства, а саме – проведення державної політики, спрямованої на реалізацію цільових програм з охорони дитинства, надання дітям пільг, переваг та *соціальних гарантій* у процесі виховання, навчання, підготовки до трудової діяльності, заохочення наукових досліджень з актуальних проблем дитинства.

У абзаці п'ятому ст. 4 Закону України «Про охорону дитинства» [8] доповнено систему заходів щодо охорони дитинства, а саме встановлення відповідальності юридичних і фізичних осіб (посадових осіб і громадян) за порушення прав і законних інтересів дитини, заподіяння їй шкоди.

У частині другій ст.5 Закону України «Про охорону дитинства» [8], про організацію охорони дитинства зазначено, що проведення державної політики щодо охорони дитинства, розробку і здійснення цільових загальнодержавних програм соціального захисту та поліпшення становища дітей, підтримки сімей з дітьми, координацію діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади у цій сфері забезпечує Кабінет Міністрів України. Щорічно Кабінет Міністрів України звітує Верховній Раді України про стан демографічної ситуації в Україні, становище дітей та тенденції його змін у процесі впровадження соціально-економічних перетворень.

У частині першій та другій ст. 6 Закону України «Про охорону дитинства» [8] вказано, що кожна дитина має право на життя з моменту визначення її живонародженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я. Держава гарантує дитині право на охорону здоров'я, безоплатну кваліфіковану медичну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я, сприяє створенню безпечних умов для життя і здорового розвитку дитини, раціонального харчування, формуванню навичок здорового способу життя, та зазначено, що з цієї метою держава вживає заходів щодо:

- боротьби з хворобами і недоїданнями, у тому числі шляхом надання дітям доступу до достатньої кількості якісних харчових продуктів та чистої питної води;
- надання матерям належних послуг з охорони здоров'я у допологовий і післяпологовий період;
- пільгове забезпечення дітей ліками та харчуванням у порядку, встановленому законодавством.

У частині 3 ст. 12 Закону України «Про охорону дитинства» [8] вказано, що держава надає батькам або особам, які їх замінюють, допомогу у виконанні ними своїх обов'язків щодо виховання дітей, захищає права сім'ї, сприяє розвитку системи послуг з підтримки сімей з дітьми та мережі дитячих закладів.

У частині першій ст. 13 Закону України «Про охорону дитинства» [8] вказано, що з метою створення належних матеріальних умов для виховання дітей у сім'ях держава надає батькам або особам, які їх замінюють, *соціальну допомогу*, передбачену Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» та іншими законами України.

У частині першій статті 35 Закону України «Про охорону дитинства» [8] вказана відповідальність за порушення законодавства про охорону дитинства. А саме, що особи, винні у порушенні вимог законодавства про охорону дитинства, несуть цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законів України.

Розглянемо законодавчі документи, де зазначено, як саме держава має забезпечувати захист дітям та жінкам, котрі доглядають за дитиною до трьох років:

1) у частині 1 ст. 3 Конвенції про права дитини [11] вказано, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того,

здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини;

2) у частині 2 ст. 3 Конвенції про права дитини [11] вказано, що держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів;

3) у частині 3 ст. 3 Конвенції про права дитини [11] вказано, що держави-учасниці забезпечують, щоб установи, служби і органи, відповідальні за піклування про дітей або їх захист, відповідали нормам, встановленим компетентними органами, зокрема, в галузі безпеки й охорони здоров'я та з погляду численності і придатності їх персоналу, а також компетентного нагляду;

4) у частині першій та другій статті 6 Конвенції про права дитини [11] вказано, що держави-учасниці визнають, що кожна дитина має невід'ємне право на життя, та що держави-учасниці забезпечують у максимально можливій мірі виживання і здоровий розвиток дитини;

5) у частині першій та другій статті 26 Конвенції про права дитини [11] вказано, що *держави-учасниці визнають за кожною дитиною право користуватися благами соціального забезпечення*, включаючи соціальне страхування, і вживають необхідних заходів щодо досягнення повного здійснення цього права згідно з їх національним законодавством, і що ці блага в міру необхідності надаються з урахуванням наявних ресурсів і можливостей дитини та осіб, які несуть відповідальність за утримання дитини, а також будь-яких міркувань, пов'язаних з одержанням благ дитиною чи від її імені;

6) у частині першій, другій та третій статті 27 Конвенції про права дитини [11] вказано, що, по-перше, держави-учасниці визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального

і соціального розвитку дитини, по-друге, батько (-ки) або інші особи, які виховують дитину, несуть основну відповідальність за забезпечення в межах своїх здібностей і фінансових можливостей умов життя, необхідних для розвитку дитини, по-третє, держави-учасниці відповідно до національних умов і в межах своїх можливостей вживають необхідних заходів щодо надання допомоги батькам та іншим особам, які виховують дітей, у здійсненні цього права і у разі необхідності надають матеріальну допомогу і підтримують програми, особливо щодо забезпечення дитини харчуванням, одягом і житлом;

7) у частині 1 ст. 32 Конвенції про права дитини [11] вказано, що держави-учасниці визнають право дитини на захист від економічної експлуатації та від виконання будь-якої роботи, яка може являти небезпеку для здоров'я, бути перешкодою в одержанні нею освіти чи завдавати шкоди її здоров'ю, фізичному, розумовому, духовному, моральному та соціальному розвитку;

8) у статті 39 Конвенції про права дитини [11] вказано, що держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для сприяння фізичному та психологічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка є жертвою будь-яких видів нехтування, експлуатації чи зловживань, катувань чи будь-яких жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки, покарання чи збройних конфліктів. Таке відновлення і реінтеграція мають здійснюватися в умовах, що забезпечують здоров'я, самоповагу і гідність дитини;

9) у статті 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [7] встановлені зобов'язання поважати права людини, а саме, що високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції.

Висновки. У зв'язку з тим, що законодавчі права жінок, котрі доглядають дитину до трьох років, та дітей порушуються, способи захисту прав не є вичерпними. Посадові особи, держава, суди, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Європейський суд та інші органи та установи можуть посприяти у захисті прав в порядку, визначеному законодавством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Закон України від 06.09.2012 зі змінами від 30.05.2014 р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32, ст. 412.
2. Закон України «Про національну поліцію» Закон України від 02.07.2015 зі змінами від 28.11.2019р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2015, № 40-41, ст. 379.
3. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 зі змінами від 21.02.2019р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30, ст. 141.
4. Кримінальний кодекс України. Кодекс України від 05.04.2001 зі змінами від 28.11.2019р./ *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26, ст.131.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Кодекс України від 13.04.2012 зі змінами від 28.11.2019р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.
6. Цивільний кодекс України. Кодекс України від 16.01.2003 зі змінами від 28.11.2019р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44, ст. 356.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 зі змінами від 02.10.2013 р. / Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97
8. Про охорону дитинства. Закон України від 26.04.2001 зі змінами від 09.08.2019 р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30, ст. 142.
9. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду. Закон України від 01.12.1994 від 01.03.2016 р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1995, № 1, ст. 1.
10. Про судовий збір. Закон України від 08.07.2011 зі змінами від 28.11.2019 р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2012, № 14, ст. 87.
11. Конвенція про права дитини. ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989 зі змінами від 20.11.2014 р. / Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91
12. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України від 08.07.2010 р. зі змінами від 21.10.2019 / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 2-3, ст. 11.
13. Єдиний державний реєстр судових рішень. Державне підприємство «Інформаційні судові системи»: Судові рішення, внесені до Реєстру, є відкритими для безоплатного цілодобового доступу на офіційному веб-порталі судової влади України відповідно до Закону України «Про доступ до судових рішень» від 22.12.2005 року № 3262-IV / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2006, N 15, ст. 128